

Take the Long Way Home: Blessings and "Super-Blessings" at the End of an Era

Congregation Rinat Yisrael

פרשת ויחי

י"ג בטבת תשע"ט / December 20, 2018

בראשית מ"ז:כ"ח-מ"ח:כ"ב

(כח) ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שגיו חזיו שבע שנים וארבעים ומאת שנה: (כט) ויקרבו ימי ישראל למוות ויקרא ו לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים: (ל) ושכבתי עם אבתי ונשאתני ממצרים וקברתני בקברתם ויאמר אנכי אעשה כדברך: (לא) ויאמר השבעה לי וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה: (פ) (א) ויהי אחר הדברים האלה ויאמר ליוסף הגה אביך חלה ויקח את שגיו בניו עמו את מנשה ואת אפרים: (ב) ויגד ליעקב ויאמר הגה בניו יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה: (ג) ויאמר יעקב אל יוסף אל שני נראה אלי בלוי בארץ פגעו ויברך אתי: (ד) ויאמר אלי הנני מפרך והרביתך ונתתיה לקהל עמים ונתתי את הארץ הנאת לזרעך אחריה אחזת עולם: (ה) ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרימה ליהם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי: (ו) ומולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם: (ז) ואני ו בבאי מפדן מטה עלי רחל בארץ פגעו בדרך בעוד פברת ארץ לבא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרת הוא בית לחם: (ח) וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה: (ט) ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתנו לי אלהים בזה ויאמר קחם נא אלי ואברכם: (י) ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות ויגש אתם אליו וישק להם ויחבק להם: (יא) ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פגלתי והנה הראה אתי אלהים גם את זרעך: (יב) ויוצא יוסף אתם מעם ברביו וישתחו לאפיו ארצה: (יג) ויקח יוסף את שניהם את אפרים בימינו משמאל ישראל ואת מנשה בשמאלו מימין

יִשְׂרָאֵל וַיִּגַּשׁ אֵלָיו: (יד) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת־יְמִינוֹ וַיִּשֶׁת׀ עַל־רֹאשׁ אֲפָרַיִם וְהוּא
 הִצְעִיר וְאֶת־שְׂמָאלוֹ עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שְׂכַל אֶת־יָדָיו כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּקוֹר: (טו) וַיְבַרֵּךְ
 אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמֶר הֲאֵלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְכוּ אֲבֹתַי לִפְנֵי אַבְרָהָם וַיִּצְחָק הֲאֵלֹהִים
 הָרַעָה אֹתִי מֵעוֹדֵי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה: (טז) הַמְלֵאךְ הַגָּאֵל אֹתִי מִכָּל־רָע יְבַרֵּךְ
 אֶת־הַנְּעָרִים וַיִּקְרָא בְּהֵם שְׁמֵי וְשֵׁם אֲבֹתַי אַבְרָהָם וַיִּצְחָק וַיִּדְגּוּ לְרֹב בְּקִרְבַּי הָאָרֶץ:
 (יז) וַיֵּרָא יוֹסֵף כִּי־יָשִׁית אָבִיו יַד־יְמִינוֹ עַל־רֹאשׁ אֲפָרַיִם וַיַּרְע בְּעֵינָיו וַיִּתְמָךְ
 יַד־אָבִיו לְהִסִּיר אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ־אֲפָרַיִם עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה: (יח) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
 אֶל־אָבִיו לֹא־כֵן אֲבִי כִי־זֶה הַבְּכֹר עָשִׂים יְמִינִךָ עַל־רֹאשׁוֹ: (יט) וַיִּמָּאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר
 יַדְעָתִי בְּנִי יָדְעָתִי גַם־הוּא יִהְיֶה־לְעַם וְגַם־הוּא יִגְדֹּל וְאוֹלָם אֶחָיו הַקָּטָן יִגְדֹּל מִמֶּנּוּ
 וְזָרְעוֹ יִהְיֶה מְלֹא־הַגּוֹיִם: (כ) וַיְבָרְכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 יְשֻׁמְךָ אֱלֹהִים כְּאֲפָרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה וַיִּשֶׁם אֶת־אֲפָרַיִם לִפְנֵי מְנַשֶּׁה: (כא) וַיֹּאמֶר
 יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף הִנֵּה אָנֹכִי מֵת וְהִנֵּה אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל־אָרֶץ
 אֲבֹתֵיכֶם: (כב) וְאָנֹכִי נָתַתִּי לָךְ שְׂכָם אֶחָד עַל־אֶחָד אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי
 בְּחַרְבִּי וּבְקִשְׁתִּי: (כג)

בראשית נ"ז-י"א

(ז) וַיַּעַל יוֹסֵף לְקַבֵּר אֶת־אָבִיו וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ כָּל־עַבְדֵי פְרַעֲהוּ זַקְנֵי בֵיתוֹ וְכָל זַקְנֵי
 אֶרֶץ־מִצְרַיִם: (ח) וְכָל־בְּיַת יוֹסֵף וְאֶחָיו וּבֵית אָבִיו רַק טַפָּם וְצִאֲנָם וּבְקָרָם עֲזָבוּ
 בְּאֶרֶץ גִּשְׁוֹן: (ט) וַיַּעַל עִמּוֹ גַם־רֶכֶב גַּם־פָּרָשִׁים וַיְהִי הַמַּחֲנֶה כְּבָד מְאֹד: (י) וַיָּבֹאוּ
 עַד־גֵּרֹן הָאֶטֶד אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּסְפְּדוּ־שָׁם מִסְפַּד גָּדוֹל וְכְבֹד מְאֹד וַיַּעַשׂ לְאָבִיו
 אֶבֶל שִׁבְעַת יָמִים: (יא) וַיֵּרָא יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת־הָאֶבֶל בְּגֵרֹן הָאֶטֶד וַיֹּאמְרוּ
 אֶבֶל־כְּבֹד זֶה לְמִצְרַיִם עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ אֶבֶל מִצְרַיִם אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן:

רש"י על בראשית מ"ח:ה'

לי הם. בְּחֻשְׁבוֹן שָׂאָר בְּנֵי הַם, לְטַל חֶלֶק בְּאֶרֶץ אִישׁ כְּנַגְדּוֹ:

רש"י על בראשית מ"ח:ח'

ויאמר מי אלה. מהיכן יצאו אלו, שאינן ראויין לברכה:

בראשית ל"ה:ט'-י"ט

(ט) ויבא אלהים אל-יעקב עוד בבאו מפנון אגם ויברך אתו: (י) ויאמר-לו אלהים שמך יעקב לא-יקרא שמך עוד יעקב כי אם-ישׂראל יהיה שמך ויקרא את-שמו ישׂראל: (יא) ויאמר לו אלהים אני אל שדי פנה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מחלצתי יצאו: (יב) ואת-הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לה אתנגה ולזרעך אחריה אתן את-הארץ: (יג) ויעל מעליו אלהים במקום אשר-דבר אתו: (יד) ויצב יעקב מצבה במקום אשר-דבר אתו מצבת אבן ויסף עליה גֹסֶף ויצק עליה שֶׁמֶן: (טו) ויקרא יעקב את-שם המקום אשר דבר אתו שם אלהים בית-אל: (טז) ויסעו מבית אל ויהי-עוד פברת-הארץ לבוא אפרתה ותלד רחל ותקש בלדתה: (יז) ויהי בהקשמה בלדתה ותאמר לה המילדת אל-תיראי כי-גם-נה לך בן: (יח) ויהי בצאת נפשה כי מטה ותקרא שמו בן-אוגי ואביו קרא-לו בנימין: (יט) ותמת רחל ותקבר בדרך אפרתה הוא בית לחם:

בראשית כ"ח:א'-ד'

(א) ויקרא יצחק אל-יעקב ויברך אתו ויצוהו ויאמר לו לא-תקח אשה מבנות כנען: (ב) קום לה פדנה ארם ביתה בתואל אבי אמך וקח-לה משם אשה מבנות לבן אחי אמך: (ג) ואל שדי יברך אותך ויברכך ויהיית לקהל עמים: (ד) ויפן-לה את-ברכת אברהם לה ולזרעך אתה לרשתה את-ארץ מגרית אשר-נתן אלהים לאברהם:

רש"י על בראשית מ"ח:ז'

אקברה שם. ולא הולכתיה אפלו לבית לחם להכניסה לארץ, וידעתי שיש בלבך

עלי; אבל דע לה ששאל פי הדבור קברתיה שם, שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נביון ראדן, והיו עוברים דרך שם, יוצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר קול ברמה נשמע וגו' והקב"ה משיבה יש שקר לפעלתה נאם ה' ושבו בנים לגבולם (ירמיהו ל"א). ונאנקלוס תרגם פרוב ארעא – כדי שעור חרישת יום; ואומר אני, שהיה להם קצב שהיו קורין אותו כדי מסרשה אחת, קורדיי"א בלעז, כדאמרינו פריב ותני; כמה דמסיק תעלא מבי פרבא:

ירמיהו ל"א: י"ד-ט"ז

(יד) ורניתי נפש הפהגים דשון ועמי את-טובי ישבעו נאם-יהוה: (טו) כה ו אמר יהוה קול ברמה נשמע נהל בכי תמרוורים רחל מבכה על-בניה מאנה להנחם על-בניה כי איגנו: (ס) (טז) כה ו אמר יהוה מנעי קולך מככי ועיניך מדמעה כי יש שקר לפעלתך נאם-יהוה ושבו מארץ אויב:

רמב"ן על בראשית מ"ח: ז'

"מתה עלי רחל בדרך ואקברה שם בדרך" - כלומר בדרך אשר יעברו בה בניה מתה ושם קברתיה לטובתם כי היא לא מתה בדרך רק ברמה שהיא עיר בארץ בנימין ושם נקברה אבל בדרך של עתיד מתה והכתוב לא יפרש בעתידות רק ירמוז בהם ועל דרך הפשט גם כן אמר לו כן כמתנצל שלא יחר ליוסף בראות חפצו בקבורת המערה על שלא קבר אמו שם וכאשר קבר שם את לאה ולכך אמר לו כי מתה בארץ כנען ולא נקברה בחוצה לארץ כאשר תהיה קבורת מצרים ליעקב ומתה בדרך בפתע פתאום ולא יכול לקברה שם כי איך יעזוב את בניו ואת מקנהו בדרך וילך מהרה עמה למערת המכפלה ואיה הרופאים והרפואות לחנט אותה וזה טעם "עלי" ואף על פי שמערת המכפלה אינה רחוקה משם רק כחצי יום היה יעקב כבד מאד במקנה הגדול ובני בית ולא יגיעו שם רק בימים רבים וכן עשה בדרך ההוא ימים רבים עד בואו אל אביו ושנו חכמים (מו"ק כז) ולא של נשים לעולם מפני הכבוד ואני סבור שהיו אלו דברי התנצלות וגם יוסף יודע שמתה בדרך ונקברה בארץ וכבוד עשה לה במותה

אבל הכוונה ליעקב שלא הוליך אותה למערה כדי שלא יקבור שם שתי אחיות
כי יבוש מאבותיו ולאחיה היא הנשאת לו ראשונה בהיתר ורחל באהבתו אותה
בנדר אשר נדר לה לקחה

בראשית ט"ו:ב-י"ד

(יב) וַיְהִי הַשְּׁמֶשׁ לָבוֹא וַתַּרְדְּמָה נִפְלְאָה עַל-אַבְרָם וְהִגָּה אִמָּהּ מִשְׁכָּה גְדֹלָה נִפְלְתָה
עָלָיו: (יג) וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תְּדַע כִּי-גֵר אֶהְיֶה זָרְעוֹךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם
וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: (יד) וְגַם אֶת-הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ בְּנֵי אֲנֹכִי וְאַחֲרֵי-כֵן
יִצְאוּ בְּרִכְשׁ גָּדוֹל:

רש"י על בראשית ט"ו:י"ב

(א) **והנה אימה וגו'.** רמז לצרות וחסוך של גליות:

בראשית כ"ט:כ

(כ) וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרִחַל שְׁבַע שָׁנִים וַיְהִי בְעֵינָיו כִּימִים אֲחֻזִּים בְּאַהֲבַתוֹ אֹתָהּ:

זוהר א'רי"ד ב

(ח) וְכִי לֹא הָיָה יָדַע יוֹסֵף דְּמַתָּה אִמִּיהָ, תִּמְנָן הָיָה עִמָּה כַּד מַתָּה. אֵלָּא יֹאמֶר
יִשְׂרָאֵל עַל-אָה, כַּד נִימְתִי מִפְּרִקְנִיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, תִּתְעַר מִטְרוֹנִיתָא, וְתִתְעַר כְּנֶסֶת
יִשְׂרָאֵל, וְתִתְנַח קַרְבָּא עִם עַמְמִין, וַיִּמּוּתוּן מְנַהוֹן, וַיִּתְקַרְבוּן בְּזַעִיר לְמִיתִי אַרְעָא.
יִימַר לָהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כַּד הִיא בְּכָה. לֹא תִדְחֵלִי, אֲגָרָא לְהוֹן בְּנִיָּיא דְּמִיתוּן
עַל שְׁמִי, אַחֲרָנִין הָא תְּבוּ, אִינוּן יְתוּבוּן לְחַיִּי מִיִּתְנִיא.